TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. lapkričio 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Trečiųjų šalių piliečių sulaikymas – Pagrindinė teisė į laisvę – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 6 straipsnis – Sulaikymo teisėtumo sąlygos – Direktyva 2008/115/EB – 15 straipsnis – Direktyva 2013/33/ES – 9 straipsnis – Reglamentas (ES) Nr. 604/2013 – 28 straipsnis – Sulaikymo ir tolesnio jo taikymo teisėtumo kontrolė – Nagrinėjimas teismo iniciatyva – Pagrindinė teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis“

Sujungtose bylose C-704/20 ir C-39/21

dėl *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai) ir *rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose, Nyderlandai) atitinkamai 2020 m. gruodžio 23 d. ir 2021 m. sausio 26 d. nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo 2020 m. gruodžio 23 d. ir 2021 m. sausio 26 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

prieš

C,

B (C-704/20)

ir

X

prieš

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (C-39/21)

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen, kolegijų pirmininkai A. Arabadjiev, C. Lycourgos (pranešėjas), E. Regan ir L. S. Rossi, teisėjai M. Ilešič, J.-C. Bonichot, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, M. Gavalec, Z. Csehi ir O. Spineanu-Matei,

* Proceso kalba: nyderlandų.

generalinis advokatas J. Richard de la Tour,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. kovo 1 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– C ir B, atstovaujamų *advocaat* P. H. Hillen,

– X, atstovaujamo *advocaat* C. F. Wassenaar,

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos K. Bulterman ir P. Huurnink,

– Europos Komisijos, atstovaujamos A. Azéma, C. Cattabriga ir G. Wils,

susipažinęs su 2022 m. birželio 21 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98) 15 straipsnio, 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96), 9 ir 21 straipsnių ir 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31), 6 ir 28 straipsnių, siejamų su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 6, 24 ir 47 straipsniais, išaiškinimo.

2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant trečiųjų šalių piliečių B, C ir X ginčus su *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (teisingumo ir saugumo valstybės sekretorius, Nyderlandai, toliau – valstybės sekretorius) dėl šių trijų asmenų sulaikymo priemonių teisėtumo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2008/115

3 Direktyvos 2008/115 1 straipsnyje „Objektas“ nustatyta:

„Šia direktyva nustatomi bendri standartai ir tvarka, taikomi valstybėse narėse, grąžinant neteisėtai esančius trečiųjų šalių piliečius, remiantis pagrindinėmis teisėmis kaip [Sąjungos] ir tarptautinės teisės bendraisiais principais, įskaitant pabėgėlių apsaugos ir žmogaus teisių reikalavimus.“

4 Šios direktyvos 3 straipsnyje „Sąvokų apibrėžtys“ numatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamos šios sąvokų apibrėžtys:

<…>

9) „pažeidžiami asmenys“ – nepilnamečiai, nelydimi nepilnamečiai, neįgalieji, pagyvenę žmonės, nėščios moterys, vieniši tėvai, turintys nepilnamečių vaikų, bei asmenys, kurie buvo kankinti, išprievartauti ar patyrė kitokių formų sunkų psichologinį, fizinį ar seksualinį smurtą.“

5 Šios direktyvos 4 straipsnio „Palankesnės nuostatos“ 3 dalyje nustatyta:

„Ši direktyva nepažeidžia valstybių narių teisės priimti ar taikyti palankesnes nuostatas asmenims, kuriems ji yra taikoma, jei tokios nuostatos neprieštarauja šiai direktyvai.“

6 Direktyvos 2008/115 15 straipsnyje „Sulaikymas“ numatyta:

„1. Valstybės narės gali sulaikyti trečiosios šalies pilietį, kuriam taikoma grąžinimo tvarka tik tam, kad parengtų grąžinimą ir (arba) įvykdytų išsiuntimo procesą (nebent konkrečiu atveju gali būti veiksmingai taikomos kitos pakankamos, tačiau švelnesnės priverstinės priemonės), visų pirma, kai:

a) esama pasislėpimo pavojaus, arba

b) atitinkamas trečiosios šalies pilietis vengia pasirengimo grąžinimui ar išsiuntimo proceso, arba jiems trukdo.

Sulaikymas turi trukti kuo trumpiau ir būti taikomas tik tol, kol tinkamai [kruopščiai] vykdomas pasiruošimas išsiuntimui.

2. Įsakymą sulaikyti priima administracinės ar teisminės institucijos.

Įsakymas sulaikyti parengiamas raštu pateikiant faktines ir teisines priežastis.

Kai įsakymą sulaikyti priima administracinės institucijos, valstybės narės:

a) numato atlikti skubią sulaikymo teisėtumo teisminę peržiūrą ir kuo skubiau po sulaikymo pradžios priimti sprendimą,

b) arba atitinkamam trečiosios šalies piliečiui suteikia teisę imtis procesinių veiksmų, kuriais [dėl kurių] būtų skubiai atlikta sulaikymo teisėtumo teisminė peržiūra ir kuo skubiau po atitinkamų procesinių veiksmų pradžios būtų priimtas sprendimas. Šiuo atveju valstybės narės nedelsdamos praneša atitinkamam trečiosios šalies piliečiui apie galimybę imtis tokių procesinių veiksmų.

Atitinkamas trečiosios šalies pilietis nedelsiant paleidžiamas, jei sulaikymas yra neteisėtas.

3. Kiekvienu atveju sulaikymas peržiūrimas pagrįstais laiko tarpais atitinkamo trečiosios šalies piliečio prašymu arba *ex officio*. Pratęstų sulaikymo laikotarpių atveju teisminė institucija prižiūri, kaip atliekamos peržiūros.

4. Paaiškėjus, kad dėl teisinių ar kitokių priežasčių nebėra pagrįstos tikimybės išsiųsti arba 1 dalyje nustatytų aplinkybių nebesama, sulaikymas tampa nebepateisinamas ir atitinkamas asmuo nedelsiant paleidžiamas.

5. Sulaikymas trunka tol, kol tenkinamos 1 dalyje nustatytos sąlygos ir jis yra būtinas siekiant užtikrinti sėkmingą išsiuntimą. Kiekviena valstybė narė nustato sulaikymo laikotarpio ribą, kuri negali viršyti šešių mėnesių.

6. Valstybės narės negali pratęsti 5 dalyje nurodyto laikotarpio, tačiau laikydamosi nacionalinės teisės gali pratęsti ribotam laikotarpiui, neviršijančiam dar dvylikos mėnesių, tais atvejais, kai tikėtina, jog nepaisant visų jų pagrįstų pastangų, išsiuntimo procedūra užtruks ilgiau dėl to, kad:

a) suinteresuotasis trečiosios šalies pilietis nepakankamai bendradarbiauja, arba

b) vėluojama gauti reikiamus dokumentus iš trečiųjų šalių.“

Direktyva 2013/33

7 Direktyvos 2013/33 1 straipsnyje „Tikslas“ nurodyta:

„Šios direktyvos tikslas – nustatyti tarptautinės apsaugos prašytojų <…> priėmimo normas valstybėse narėse.“

8 Šios direktyvos 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“ nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

<…>

h) sulaikymas – kai valstybė narė izoliuotai laiko prašytoją tam tikroje vietoje, kur prašytojo judėjimo laisvė yra atimta“.

9 Šios direktyvos 8 straipsnis „Sulaikymas“ suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės negali sulaikyti asmens vien dėl to, kad jis yra prašytojas pagal 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos [(OL L 180, 2013, p. 60)].

2. Įrodžiusios, kad tai būtina, ir kiekvieną atvejį vertindamos individualiai, valstybės narės gali sulaikyti prašytoją, jeigu neįmanoma veiksmingai taikyti kitų švelnesnių alternatyvių priemonių.

3. Prašytoją galima sulaikyti tik šiais atvejais:

a) siekiant nustatyti arba patikrinti jo tapatybę arba pilietybę;

b) siekiant nustatyti tuos elementus, kuriais grindžiamas jo tarptautinės apsaugos prašymas, kurie asmens nesulaikius negalėtų būti gauti, ypač jei yra pavojus, kad prašytojas pasislėps;

c) siekiant procedūros metu priimti sprendimą dėl prašytojo teisės atvykti į teritoriją;

d) jei jis sulaikytas taikant grąžinimo procedūrą pagal [Direktyvą 2008/115] siekiant parengti grąžinimą ir (arba) įvykdyti išsiuntimo procesą, ir atitinkama valstybė narė gali pagrįsti [remdamasi] objektyviais kriterijais, be kita ko, [pavyzdžiui, tuo, jog prašytojas] jau turėjo galimybę pasinaudoti prieglobsčio suteikimo procedūra, kad yra rimtų priežasčių manyti, jog jis prašosi tarptautinės apsaugos tik siekdamas, kad būtų atidėtas arba sutrukdytas sprendimo grąžinti vykdymas;

e) kai tai būtina nacionaliniam saugumui arba viešajai tvarkai užtikrinti;

f) pagal [Reglamento Nr. 604/2013] 28 straipsnį.

Sulaikymo pagrindai nustatomi nacionalinėje teisėje.

4. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinėje teisėje būtų nustatytos sulaikymui alternatyvias priemones reglamentuojančios normos, pavyzdžiui, įpareigojimas reguliariai prisistatyti į atitinkamas institucijas, užstatas finansinės garantijos pavidalu arba pareiga neišvykti iš nustatytos vietos.“

10 Tos pačios direktyvos 9 straipsnyje „Sulaikytiems prašytojams teikiamos garantijos“ numatyta:

„1. Prašytojas sulaikomas tik kuo trumpiau, o laikomas sulaikytas tik tol, kol taikomi 8 straipsnio 3 dalyje nustatyti pagrindai.

Su 8 straipsnio 3 dalyje nustatytais sulaikymo pagrindais susijusios administracinės procedūros vykdomos deramai kruopščiai. Sulaikymo trukmės pratęsimo negalima pateisinti ne dėl prašytojo kaltės ilgai trunkančiomis administracinėmis procedūromis.

2. Įsakymą sulaikyti prašytoją raštu parengia teisminės arba administracinės institucijos. Įsakyme sulaikyti nurodomos faktinės ir teisinės sulaikymo priežastys, kuriomis grindžiamas sulaikymas.

3. Jeigu įsakymą sulaikyti priima administracinės institucijos, valstybės narės užtikrina, kad *ex officio* ir (arba) prašytojo prašymu būtų skubiai įvykdytas teisminis sulaikymo teisėtumo peržiūrėjimas. Kai toks peržiūrėjimas vykdomas *ex officio*, jis atliekamas kiek įmanoma greičiau po sulaikymo pradžios. Kai jis vykdomas prašytojo prašymu, jis atliekamas kiek įmanoma greičiau po to, kai buvo pradėtos atitinkamos procedūros. Šiuo tikslu valstybės narės nacionalinėje teisėje nustato laikotarpį, per kurį turi būti įvykdytas teisminis peržiūrėjimas *ex officio* ir (arba) teisminis peržiūrėjimas prašytojo prašymu.

Jei, atlikus teisminį peržiūrėjimą, sulaikymas laikomas neteisėtu, atitinkamas prašytojas nedelsiant paleidžiamas.

4. Sulaikyti prašytojai nedelsiant raštu jiems suprantama kalba arba kalba, kurią, kaip pagrįstai manoma, jie supranta, informuojami apie sulaikymo priežastis ir nacionalinėje teisėje nustatytą įsakymo sulaikyti apskundimo tvarką, taip pat apie galimybę prašyti skirti nemokamą teisinę pagalbą ir atstovavimą.

5. Teisminė institucija pagrįstais laiko tarpais *ex officio* ir (arba) susijusio prašytojo prašymu peržiūri sulaikymą, visų pirma, kai jis pratęsiamas, kai atsiranda svarbių aplinkybių arba gaunama naujos informacijos, kuri gali turėti poveikio sulaikymo teisėtumui.

6. 3 dalyje numatyto įsakymo sulaikyti teisminio peržiūrėjimo atveju valstybės narės užtikrina, kad prašytojai galėtų nemokamai pasinaudoti teisine pagalba ir atstovavimu. Tai apima bent reikiamų procedūrinių dokumentų parengimą ir dalyvavimą posėdyje teisminėse institucijose prašytojo vardu.

<…>“

11 Direktyvos 2013/33 21 straipsnyje „Bendrasis principas“ nustatyta:

„Valstybės narės atsižvelgia į specifinius pažeidžiamų asmenų, pavyzdžiui, nepilnamečių, <…> poreikius nacionalinės teisės aktuose, kuriais įgyvendinama ši direktyva.“

Reglamentas Nr. 604/2013

12 Reglamento Nr. 604/2013 1 straipsnyje „Dalykas“ nurodyta:

„Šiuo reglamentu išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą <…>, nustatymo kriterijai ir mechanizmai.“

13 Šio reglamento 6 straipsnio „Garantijos nepilnamečiams“ 1 dalyje nustatyta:

„Vykdydamos visas šiame reglamente numatytas procedūras, valstybės narės pirmiausia vadovaujasi vaiko interesais.“

14 Šio reglamento 28 straipsnyje „Sulaikymas“ numatyta:

„1. Valstybės narės negali sulaikyti asmens vien dėl to, kad jam taikoma šiuo reglamentu nustatyta procedūra.

2. Jei nustatoma didelė rizika, kad asmuo pasislėps, valstybės narės gali sulaikyti atitinkamą asmenį, kad būtų užtikrintos perdavimo procedūros pagal šį reglamentą, individualiai įvertinus konkretų atvejį, ir tik jei sulaikymas yra proporcingas ir kitos švelnesnės alternatyvios prievartos priemonės negali būti veiksmingai taikomos.

3. Sulaikymas trunka kuo trumpesnį laikotarpį ir ne ilgiau nei pagrįstai būtina reikalaujamoms administracinėms perdavimo procedūroms su deramu kruopštumu atlikti, kol bus įvykdytas perdavimas pagal šį reglamentą.

Kai asmuo sulaikomas pagal šį straipsnį, prašymo perimti savo žinion arba atsiimti pateikimo laikotarpis neviršija vieno mėnesio nuo prašymo pateikimo. Pagal šį reglamentą procedūrą atliekanti valstybė narė tokiais atvejais paprašo atsakymą pateikti skubiai. Toks atsakymas pateikiamas per dvi savaites nuo prašymo gavimo. Tai, kad neatsakoma per dviejų savaičių laikotarpį, prilygsta prašymo priėmimui ir reiškia pareigą perimti asmenį savo žinion arba jį atsiimti, įskaitant pareigą tinkamai pasirūpinti atvykimo organizavimu.

Kai asmuo sulaikomas pagal šį straipsnį, tas asmuo iš prašančiosios valstybės narės atsakingai valstybei narei perduodamas taip greitai kaip tik praktiškai įmanoma ir ne vėliau kaip per šešias savaites nuo netiesioginio ar tiesioginio kitos valstybės narės prašymo atitinkamą asmenį perimti savo žinion arba atsiimti priėmimo <…>

Kai prašančioji valstybė narė nesilaiko prašymo perimti savo žinion arba atsiimti pateikimo terminų arba kai perdavimas neįvykdomas per trečioje pastraipoje nurodytą šešių savaičių laikotarpį, asmuo nebegali būti sulaikytas. <…>

4. Laikymo sąlygų ir sulaikytiems asmenims taikomų garantijų atveju, siekiant užtikrinti perdavimo atsakingai valstybei narei procedūras, taikomi [Direktyvos 2013/33] 9, 10 ir 11 straipsniai.“

Nyderlandų teisė

Vw

15 2000 m. lapkričio 23 d. *wet tot algehele herziening van de Vreemdelingenwet (Vreemdelingenwet 2000)* (2000 m. Užsieniečių įstatymas) (*Stb*. 2000, Nr. 495), iš dalies pakeisto 2011 m. gruodžio 31 d. siekiant perkelti Direktyvą 2008/115 į Nyderlandų teisę (toliau – *Vw*), 59 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, kad valstybės sekretorius gali nurodyti sulaikyti neteisėtai šalyje esantį užsienietį, jei tai būtina dėl viešosios tvarkos ar nacionalinio saugumo interesų, siekiant išsiųsti jį iš Nyderlandų teritorijos.

16 *Vw* 59a straipsnyje nustatyta, kad užsieniečiai, kuriems taikomas Reglamentas Nr. 604/2013, laikantis šio reglamento 28 straipsnio, gali būti sulaikyti siekiant juos perduoti valstybei narei, atsakingai už Nyderlandų teritorijoje pateikto jų tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą.

17 *Vw* 59b straipsnyje nurodyta, kad kai kurie užsieniečiai, kurie pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje, gali būti sulaikyti, jei tai būtina siekiant nustatyti prašytojo tapatybę arba pilietybę ar kitą prašymui išnagrinėti būtiną informaciją, visų pirma jei kyla tokių duomenų nuslėpimo pavojus.

18 *Vw* 91 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Jei [*Raad van State* (Valstybės Taryba), spręsdama kaip apeliacinė instancija,] mano, kad remiantis nurodytu pagrindu sprendimas negali būti panaikintas, [ji] gali tik pateikti šį vertinimą savo sprendimo motyvuose.“

19 *Vw* 94 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Priėmęs <…> 59, 59a ir 59b straipsniuose numatytą sprendimą, kuriuo skiriama su laisvės suvaržymu susijusi priemonė, [valstybės sekretorius] praneša [jurisdikciją turinčiam teismui] apie jį ne vėliau kaip 28 dieną nuo šio sprendimo įteikimo, išskyrus atvejus, kai užsienietis jau padavė skundą. Kai tik teismui pranešama apie tokį sprendimą, laikoma, kad užsienietis padavė skundą dėl sprendimo skirti su laisvės suvaržymu susijusią priemonę. Skundu taip pat siekiama žalos atlyginimo.

<…>

4. Teismas nedelsdamas nustato teismo posėdžio datą. Teismo posėdis turi būti surengtas ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo skundo arba pranešimo gavimo dienos. <…>

<…>

6. Jei teismas, kuriame iškelta byla, mano, kad priemonės taikymas arba vykdymas prieštarauja šiam įstatymui, arba jei, įvertinęs visus esamus interesus, mano, kad priemonė yra nepagrįsta, jis patenkina skundą. Tokiu atveju teismas įpareigoja panaikinti priemonę arba pakeisti jos vykdymo tvarką.

<…>“

Awb

20 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 1992 m. birželio 4 d. *wet houdende algemene regels van bestuursrecht (Algemene wet bestuursrecht)* (Įstatymas, kuriuo nustatomos bendrosios administracinės teisės taisyklės (Bendrasis administracinės teisės įstatymas)) (*Stb*. Nr. 315, 1992, toliau – *Awb*) 8:69 straipsnyje nustatyta:

„1. Bylą nagrinėjantis teismas priima sprendimą remdamasis skundu, pateiktais dokumentais, pradiniu tyrimu ir bylos nagrinėjimu teismo posėdyje.

2. Teismas papildo teisinius pagrindus savo iniciatyva.

3. Teismas gali savo iniciatyva papildyti faktines aplinkybes.“

21 *Awb* 8:77 straipsnyje numatyta:

„1. Rašytiniame sprendime nurodoma:

<…>

b. sprendimo motyvai,

<…>“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Bylos, susijusios su B ir C (C-704/20)

22 Alžyro pilietis B išreiškė ketinimą pateikti tarptautinės apsaugos prašymą Nyderlanduose. 2019 m. birželio 3 d. sprendimu valstybės sekretorius pagal *Vw* 59b straipsnį nurodė jį sulaikyti, siekiant nustatyti jo tapatybę ir prašymui išnagrinėti būtinas aplinkybes.

23 B apskundė tokį sprendimą *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats ‘s-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose, Nyderlandai).

24 2019 m. birželio 18 d. sprendimu tas teismas, nepriimdamas sprendimo dėl skundo pagrindų, patenkino šį skundą, remdamasis B nenurodytu pagrindu, t. y. kad valstybės sekretorius nesielgė pakankamai rūpestingai. Todėl minėtas teismas įpareigojo panaikinti B skirtą sulaikymo priemonę ir priteisė jam kompensaciją.

25 C yra Siera Leonės pilietis. 2019 m. birželio 5 d. sprendimu valstybės sekretorius, remdamasis *Vw* 59a straipsniu, nurodė sulaikyti šį užsienietį siekdamas perduoti jį į Italiją pagal Reglamentą Nr. 604/2013.

26 C apskundė tokį sprendimą *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose).

27 2019 m. birželio 19 d. sprendimu tas teismas atmetė C nurodytus pagrindus kaip nepagrįstus, tačiau patenkino skundą, motyvuodamas tuo, kad valstybės sekretorius nepakankamai rūpestingai organizavo suinteresuotojo asmens perdavimą į Italiją. Todėl minėtas teismas įpareigojo panaikinti C skirtą sulaikymo priemonę ir priteisė jam kompensaciją.

28 Valstybės sekretorius dėl šio sprendimo 24 ir 27 punktuose nurodytų sprendimų pateikė apeliacinį skundą *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai). Ši prašo Teisingumo Teismo priimti sprendimą dėl B ir C, taip pat kai kurių Nyderlandų teismų palaikomos pozicijos, kad pagal Sąjungos teisę teismai privalo savo iniciatyva patikrinti visas sąlygas, kurias turi atitikti sulaikymo priemonė, kad būtų teisėta.

29 Konkrečiai dėl Sąjungos teisės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma konstatuoja, kad B ir C teisėtai gyveno Nyderlanduose, kai buvo sulaikyti. Todėl, nors ir manydamas, kad šioje byloje nagrinėjamu atveju reikšmingos su sulaikymu susijusios taisyklės yra tos, kurios įtvirtintos Direktyvoje 2013/33 ir Reglamente Nr. 604/2013, tas teismas pageidauja, kad nagrinėjant pateiktą klausimą būtų atsižvelgta ir į Direktyvą 2008/115.

30 Minėtas teismas taip pat paaiškina, kad bet koks šiuose Sąjungos teisės aktuose numatytas sulaikymas Nyderlanduose reglamentuojamas administracinio proceso teisėje, pagal kurią Nyderlandų teismams neleidžiama savo iniciatyva tikrinti, ar buvo laikomasi teisėtumo sąlygų, kurių nesilaikymu suinteresuotasis asmuo nesirėmė. Vienintelė šio principo taikymo išimtis susijusi su atitikties viešosios tvarkos normoms, pavyzdžiui, dėl jurisdikcijos ir galimybės kreiptis į teismą, kontrole.

31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad yra daug trečiosios šalies piliečio sulaikymo priemonės teisėtumo sąlygų. Jos, be kita ko, apima sąlygas, susijusias su apklausa, tapatybės, pilietybės ir teisės gyventi šalyje patikra, teise į konsulinę, teisinę ir kalbinę pagalbą suinteresuotajam asmeniui, jo teise į gynybą, pasislėpimo ar patikrinimų vengimo pavojaus buvimu, išsiuntimo iš šalies ar perdavimo perspektyva, valstybės sekretoriaus rūpestingumu, sulaikymo priemonės pasirašymu ir jos skyrimo data, taip pat tuo, ar sulaikymas atitinka proporcingumo principą.

32 Minėtas teismas mano, kad pareiga savo iniciatyva išnagrinėti visas šias teisėtumo sąlygas nekyla iš Sąjungos teisės. Jo teigimu, iš 2007 m. birželio 7 d. Sprendimo *van der Weerd ir kt.* (C-222/05–C-225/05, EU:C:2007:318) matyti, kad pagal Sąjungos teisę teismas neprivalo savo iniciatyva tikrinti, ar nagrinėjant bylą dėl administracinio akto teisėtumo laikomasi Sąjungos teisės normų, išskyrus atvejus, jei šios normos Sąjungos teisės sistemoje užima panašią vietą kaip viešosios tvarkos normos arba jei šalys atitinkamoje byloje negali pateikti pagrindo, grindžiamo Sąjungos teisės pažeidimu. Tas teismas teigia, kad sulaikymo sąlygos nėra tos pačios kategorijos kaip nacionalinės viešosios tvarkos normos, ir Nyderlanduose užsienietis gali pateikti pagrindų, grindžiamų jam skirtos sulaikymo priemonės teisėtumo sąlygų pažeidimu.

33 Pagal procesinės autonomijos principą valstybės narės turi teisę uždrausti nacionaliniams teismams savo iniciatyva nurodyti faktines aplinkybes ar pagrindus, vykdant trečiųjų šalių piliečiams skirtų sulaikymo priemonių teisėtumo teisminę kontrolę.

34 Šis draudimas nepažeidžia veiksmingumo principo, nes šie trečiųjų šalių piliečiai turi galimybę greitai ir nemokamai kreiptis į teismą ir gali remtis visais norimais pagrindais.

35 Šis draudimas taip pat nepažeidžia lygiavertiškumo principo. Šiuo aspektu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jo pateiktas *Awb* 8:69 straipsnio 2 ir 3 dalių taikymo srities išaiškinimas susijęs su visomis administracinėmis procedūromis, o ne konkrečiai su sulaikymo priemonėmis. Taigi išaiškinta, kad pagal 2 dalį teismas turi asmens nurodytus pagrindus išreikšti teisine kalba, o pagal šio straipsnio 3 dalį teismas gali neapsiriboti šalių nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis. Vis dėlto tikimasi, kad šalys pateiks *prima facie* įrodymų, o teismas vėliau gali bandyti juos papildyti, pavyzdžiui, iškviesdamas liudytojus.

36 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo, kad Direktyvoje 2008/115, Direktyvoje 2013/33 ir Reglamente Nr. 604/2013 numatytas konkrečiai su sulaikymu susijusias garantijas Nyderlandų įstatymų leidėjas įgyvendino būtent *Vw* 94 straipsnyje. Šioje nuostatoje užtikrinama, kad visoms sulaikymo priemonėms taikoma teisminė kontrolė.

37 Šiomis aplinkybėmis *Raad van State* (Valstybės Taryba) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal Sąjungos teisę, visų pirma [Direktyvos 2008/115] 15 straipsnio 2 dalį ir [Direktyvos 2013/33] 9 straipsnį, aiškinamus kartu su [Chartijos] 6 straipsniu, teismui privaloma kontrolė savo iniciatyva, t. y. ar teismas privalo savo iniciatyva (*ex officio*) įvertinti, ar įvykdytos visos sulaikymo sąlygos, įskaitant tas, kurių įvykdymo užsienietis neneigė, nors turėjo tokią galimybę?“

Byla, susijusi su X (C-39/21)

38 X yra Maroko pilietis, gimęs 1973 m. Jis buvo sulaikytas 2020 m. lapkričio 1 d. valstybės sekretoriaus sprendimu, remiantis *Vw* 59 straipsnio 1 dalies a punktu; tai viena iš nuostatų, kuriomis Direktyva 2008/115 buvo perkelta į Nyderlandų teisę. Ši sulaikymo priemonė buvo grindžiama viešosios tvarkos apsauga, nes egzistavo pavojus, kad X vengs patikrinimų ir kliudys jo išsiuntimui iš šalies.

39 2020 m. gruodžio 14 d. sprendimu *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) atmetė X pateiktą skundą dėl šios sulaikymo priemonės.

40 2021 m. sausio 8 d. X pateikė skundą *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) dėl tolesnio šios sulaikymo priemonės taikymo. Grįsdamas savo skundą jis nurodė, kad nėra tikimybės išsiųsti jį per protingą terminą.

41 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad turi įvertinti tolesnio sulaikymo taikymo teisėtumą tik laikotarpiu nuo 2020 m. gruodžio 8 d. X sulaikymo teisėtumas iki šios datos buvo įvertintas jo 2020 m. gruodžio 14 d. sprendime.

42 Šis teismas nori gauti paaiškinimų dėl iš Sąjungos teisės kylančių reikalavimų, susijusių su teisminės sulaikymo priemonių teisėtumo kontrolės intensyvumu.

43 Šis teismas nurodo, kad trečiųjų šalių piliečių skundams dėl valstybės sekretoriaus patvirtintų sulaikymo priemonių taikoma Nyderlandų administracinė teisė ir kad *Awb* 8:69 straipsnio 1 dalyje tokius skundus nagrinėjantys teismai įpareigojami priimti sprendimą remdamiesi šiais skundais, pateiktais dokumentais, pradiniu tyrimu ir bylos nagrinėjimu teismo posėdyje.

44 Ši taisyklė patikslinama šio straipsnio 2 ir 3 dalyse, pagal kurias teismas savo iniciatyva papildo skundo pagrindus ir gali papildyti faktines aplinkybes. Vis dėlto *Raad van State* (Valstybės Taryba) pateikė ypač siaurą šių dalių aiškinimą, pagal kurį teismams suteikta teisė nagrinėti savo iniciatyva reiškia tik tai, kad jie tikrina, ar laikomasi taisyklių, susijusių su jurisdikcija, galimybe kreiptis į teismą ir teise į teisingą bylos nagrinėjimą. Taigi, nagrinėjant sulaikymo priemonės teisėtumą iš esmės, teismams draudžiama savo iniciatyva kelti teisės ir fakto klausimus. Šis draudimas taikomas ir tuomet, kai suinteresuotasis asmuo yra pažeidžiamas asmuo, kaip antai nepilnametis.

45 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad tais atvejais, jei teismas, nagrinėjantis skundą dėl sulaikymo priemonės, vis dėlto savo iniciatyva iškelia fakto ar teisės klausimus, valstybės sekretorius sistemingai skundžia tokius sprendimus *Raad van State* (Valstybės Taryba) ir jo skundai visada patenkinami.

46 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad nagrinėjamu atveju už laikotarpį nuo 2020 m. gruodžio 8 d. jis turi pusės puslapio apimties pokalbio ataskaitą ir 2021 m. sausio 8 d. stebėsenos ataskaitą, parengtą kaip forma, kurioje nurodytos konkrečios priemonės, kurių ėmėsi Nyderlandų valdžios institucijos, siekdamos išsiųsti suinteresuotąjį asmenį iš šalies.

47 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad iš tokios glaustos bylos medžiagoje esančios informacijos neįmanoma nustatyti visų faktinių aplinkybių, kurios yra svarbios vertinant, ar tolesnis sulaikymas yra teisėtas. Jis nurodo, kad pagrindinėje byloje, be kita ko, norėtų išsiaiškinti, ar Nyderlandų valdžios institucijos tinkamai išnagrinėjo galimybę taikyti švelnesnę prievartos priemonę. Taip pat jis norėtų sužinoti, kokios paslaugos teikiamos sulaikymo centre, kad būtų galima padėti X susidoroti su priklausomybės problema, kurią jis nurodė savo skunde.

48 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturi teisės savo iniciatyva nagrinėti tokių klausimų, jis mano, kad iš jo atimta galimybė įvertinti tolesnio sulaikymo priemonės taikymo teisėtumą atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes. Tokią situaciją būtų galima laikyti nesuderinama su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta teise į veiksmingą teisinę gynybą, juo labiau kad neįmanoma apskųsti teismo sprendimų dėl sulaikymo priemonių tolesnio taikymo. Tam, kad teisminė gynyba tokiose bylose būtų veiksminga, šio teismo nuomone, teismas turi galėti užtikrinti visapusišką Chartijos 6 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės į laisvę laikymąsi.

49 Tas teismas taip pat pažymi, kad, kiek tai susiję su *Awb* 8:77 straipsnio 1 dalies b punkte numatyta motyvavimo pareiga, *Vw* 91 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis, pagal kurią *Raad van State* (Valstybės Taryba), nagrinėdama apeliacinius skundus dėl sprendimų dėl sulaikymo, gali priimti sprendimą, kuriame pateikia glaustus motyvus, iš esmės nurodydama tik tai, kad suinteresuotasis asmuo nepateikė pagrįstų prieštaravimų.

50 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, dėl tokios išimties iš suinteresuotųjų asmenų atimama teisė į veiksmingą teisinę gynybą. Jo nuomone, Chartijos 47 straipsnis turėtų būti aiškinamas taip, kad teisė kreiptis į teismą užsieniečių teisės srityje apima ir teisę į motyvuotą antrosios ir galutinės instancijos teismo sprendimą dėl bylos esmės.

51 Šiomis aplinkybėmis *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar, atsižvelgiant į [Chartijos] 47 straipsnį, siejamą su jos 6 ir 53 straipsniais, ir remiantis [Direktyvos 2008/115] 15 straipsnio 2 dalies b punktu,
[Direktyvos 2013/33] 9 straipsnio 3 dalimi ir [Reglamento Nr. 604/2013] 28 straipsnio 4 dalimi, teismo procesas, per kurį galima apskųsti institucijų nurodymą sulaikyti užsienietį siekiant išsiųsti jį iš šalies, valstybėse narėse gali būti toks, kad bylą nagrinėjančiam teismui draudžiama *ex officio* nagrinėti ir įvertinti visus sulaikymo teisėtumo aspektus ir, *ex officio* konstatavus, kad sulaikymas neteisėtas, tuoj pat jį nutraukti ir nurodyti užsienietį nedelsiant paleisti? Jei Teisingumo Teismas tokią nacionalinės teisės normą laiko nesuderinama su Sąjungos teise, ar tai taip pat reiškia, kad teismas, kuriam užsienietis pateikė prašymą jį paleisti, visuomet privalo *ex officio* aktyviai ir kruopščiai ištirti ir įvertinti visus reikšmingus faktus ir sulaikymo priemonės teisėtumo aspektus?

2. Ar, atsižvelgiant į Chartijos 24 straipsnio 2 dalį, aiškinamą kartu su [Direktyvos 2008/115] 3 straipsnio 9 punktu, [Direktyvos 2013/33] 21 straipsniu ir [Reglamento Nr. 604/2013] 6 straipsniu, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti kitaip, jei institucijų nurodymu sulaikytas užsienietis yra nepilnametis?

3. Ar teisė į veiksmingą teisinę gynybą, kuri garantuojama pagal Chartijos 47 straipsnį, siejamą su jos 6 ir 53 straipsniais, ir remiantis [Direktyvos 2008/115] 15 straipsnio 2 dalies b punktu, [Direktyvos 2013/33] 9 straipsnio 3 dalimi ir [Reglamento Nr. 604/2013] 28 straipsnio 4 dalimi, reiškia, kad bet kurios instancijos teismas, kuriam užsienietis pateikė prašymą atšaukti jo sulaikymo priemonę ir jį paleisti, bet kokį sprendimą dėl šio prašymo turi pagrįstai motyvuoti iš esmės, kai kitais aspektais teisine gynyba buvo pasinaudota taip, kaip numatyta Nyderlanduose? Jei Teisingumo Teismas mano, kad nacionalinė teismų praktika, kai antrosios, taigi paskutinės, instancijos teismas gali priimti sprendimą jo nemotyvuodamas iš esmės, atsižvelgdamas į tai, kaip ši teisinė gynyba Nyderlanduose vykdoma kitais aspektais, yra nesuderinama su Sąjungos teise, ar tai reiškia, kad – atsižvelgiant į pažeidžiamą užsieniečio padėtį, didelę su užsieniečių teise susijusių procedūrų svarbą ir konstatavimą, jog per šias procedūras (teisinės apsaugos aspektu nukrypstančias nuo visų kitų administracinių procedūrų) užsieniečiui numatytos tokios pat mažos procesinės garantijos kaip ir per sulaikymo procedūrą, – tokia antrosios, taigi paskutinės, instancijos prieglobsčio ir įprastas užsieniečių bylas nagrinėjančio teismo teisė taip pat laikytina nesuderinama su Sąjungos teise? Ar, atsižvelgiant į Chartijos 24 straipsnio 2 dalį, į šį klausimą reikia atsakyti kitaip, jei užsienietis, ginčijantis su užsieniečių teisėmis susijusį institucijų sprendimą, yra nepilnametis?“

Procesas Teisingumo Teisme

52 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnio 1 dalį prašymas priimti prejudicinį sprendimą, kuriame keliami vienas ar keli klausimai, susiję su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymu arba išimties tvarka Teisingumo Teismo iniciatyva gali būti nagrinėjamas pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

53 Byloje C-39/21 X yra sulaikytas, taigi *rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo dieną iš jo buvo atimta laisvė, todėl šis teismas paprašė taikyti šią procedūrą.

54 2021 m. vasario 25 d. Teisingumo Teismo penktoji kolegija teisėjo pranešėjo siūlymu ir susipažinusi su generalinio advokato nuomone nusprendė patenkinti šį prašymą ir byloje C-39/21 taikyti prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

55 Kadangi bylos C-704/20 ir C-39/21 iš dalies susijusios, jis savo iniciatyva nusprendė šią procedūrą taikyti ir byloje C-704/20.

56 Taip pat nuspręsta perduoti šias bylas Teisingumo Teismui, kad jos būtų paskirtos didžiajai kolegijai.

57 Be to, šios bylos buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

58 2021 m. kovo 31 d. *rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) pranešė Teisingumo Teismui, kad 2021 m. kovo 26 d. tarpiniu sprendimu panaikino X sulaikymą.

59 Atsižvelgdamas į šią informaciją, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nebetenkinamos prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros taikymo sąlygos, ir nusprendė, kad bylos C-704/20 ir C-39/21 turi būti nagrinėjamos įprasta tvarka.

60 *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) vėliau informavo Teisingumo Teismą, kad 2021 m. balandžio 26 d. sprendimu priteisė X kompensaciją, motyvuodamas tuo, kad jo sulaikymas buvo neteisėtas ir padarė jam žalos. Vis dėlto minėtas teismas sustabdė bylos dėl X teisės į didesnę kompensaciją nagrinėjimą, kol Teisingumo Teismas atsakys į jo prejudicinius klausimus.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl priimtinumo

61 Nacionalinio teismo klausimams dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, pateiktiems atsižvelgus į jo paties nurodytas teisines ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prašymo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines

aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2022 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Spetsializirana prokuratura (Pasislėpusio kaltinamojo bylos nagrinėjimas)*, C-569/20, EU:C:2022:401, 20 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

62 Byloje C-39/21 nepilnamečio sulaikymo problema, kurią *rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) nurodo savo antrajame prejudiciniame klausime, yra hipotetinė. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje aiškiai matyti, kad 1973 m. gimęs, taigi pilnametis X yra vienintelis asmuo, su kuriuo susijęs procesas, per kurį buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą.

63 Taigi atsakymas į antrąjį prejudicinį klausimą byloje C-39/21 neduotų jokios naudos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad jis galėtų priimti sprendimą pagrindinėje byloje, t. y. toks atsakymas reikštų, kad Teisingumo Teismas pateikia patariamąją nuomonę. Vadinasi, antrasis prejudicinis klausimas yra nepriimtinas.

64 Be to, pažymėtina, kad trečiasis prejudicinis klausimas byloje C-39/21 iš esmės pateiktas siekiant išsiaiškinti, ar nacionalinis teismas, prireikus apeliacine tvarka nagrinėjantis bylą dėl sulaikymo priemonės teisėtumo kontrolės, gali pateikti tik glaustus motyvus.

65 Kaip matyti iš šio sprendimo 40 ir 48 punktuose apibendrintos informacijos, pateiktos nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-39/21, *rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) kaip pirmoji ir paskutinė instancija priims sprendimą dėl X skirtos sulaikymo priemonės tolesnio taikymo.

66 Nors šio sprendimo 49 ir 50 punktuose apibendrintose pastabose šis teismas nurodė, kad pagal Nyderlandų teisę galima pateikti apeliacinį skundą *Raad van State* (Valstybės Taryba) dėl sprendimo sulaikyti, vis dėlto klausimas dėl pastarojo teismo pareigos motyvuoti apimties esant tokiai situacijai yra visiškai hipotetinis vykstant procesui *rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose) nagrinėjamoje byloje, kur pirmojoje ir galutinėje instancijoje svarstomas atitinkamos sulaikymo priemonės tolesnis taikymas.

67 Taigi Teisingumo Teismo atsakymas į trečiąjį prejudicinį klausimą byloje C-39/21 nėra būtinas siekiant veiksmingai išspręsti ginčą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 26 d. Sprendimo *Miasto Łowicz ir Prokurator Generalny*, C-558/18 ir C-563/18, EU:C:2020:234, 44 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

68 Taip pat pažymėtina, kad, nepaisant to, jog bylos C-704/20 ir C-39/21 yra iš dalies susijusios, ir nepaisant sprendimo sujungti šias dvi bylas, byloje C-39/21 pateiktas trečiasis klausimas negali būti nagrinėjamas nagrinėjant prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-704/20.

69 Šiuo aspektu primintina, kad vykstant SESV 267 straipsnyje numatytai prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūrai tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes turi įvertinti Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų reikalingumą ir svarbą (2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Šios suformuotos jurisprudencijos būtų nepaisoma, jei Teisingumo

Teismas nuspręstų atsakyti į prejudicinį klausimą, kuriuo jį pateikęs teismas neprašo išaiškinti Sąjungos teisės tam, kad išspręstų ginčą jo nagrinėjamoje byloje, bet siekia papildyti kito teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

70 Darytina išvada, kad byloje C-39/21 pateiktas trečiasis prejudicinis klausimas taip pat nepriimtinas.

Dėl esmės

71 Byloje C-704/20 pateiktu klausimu ir pirmuoju klausimu byloje C-39/21, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2008/115 15 straipsnio 2 ir 3 dalys, Direktyvos 2013/33 9 straipsnio 3 ir 5 dalys ir Reglamento Nr. 604/2013 28 straipsnio 4 dalis, siejamos su Chartijos 6 ir 47 straipsniais, turi būti aiškinamos taip, kad teisminės institucijos vykdoma kontrolė, ar laikomasi iš Sąjungos teisės kylančių trečiosios šalies piliečio sulaikymo teisėtumo sąlygų, reiškia, kad ši institucija privalo savo iniciatyva nustatyti galimą teisėtumo sąlygos, kuria nesirėmė atitinkamas asmuo, nesilaikymą.

72 Pirma, šiuo aspektu primintina, kad bet koks trečiosios šalies piliečio sulaikymas, nesvarbu, ar pagal Direktyvą 2008/115 per grąžinimo procedūrą dėl neteisėto gyvenimo šalyje, ar pagal Direktyvą 2013/33 nagrinėjant tarptautinės apsaugos prašymą, ar pagal Reglamentą Nr. 604/2013 perduodant tokios apsaugos prašytoją į valstybę narę, atsakingą už jo prašymo nagrinėjimą, yra didelis Chartijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į laisvę suvaržymas (šiuo klausimu žr. 2017 m. kovo 15 d. Sprendimo *Al Chodor*, C-528/15, EU:C:2017:213, 40 punktą ir 2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 105 punktą).

73 Kaip numatyta Direktyvos 2013/33 2 straipsnio h punkte, sulaikymo priemonė – tai asmens laikymas izoliuotai tam tikroje vietoje. Iš šios nuostatos, kurios apimtis atitinka ir Direktyvoje 2008/115 bei Reglamente Nr. 604/2013 vartojamos sąvokos „sulaikymas“ apimtį, formuluotės, genezės ir konteksto matyti, kad sulaikymas reiškia, jog atitinkamas asmuo įpareigojamas nuolat likti ribotoje ir uždaroje teritorijoje, taip jį atskiriant nuo kitų gyventojų ir atimant judėjimo laisvę (šiuo klausimu žr. 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 217–225 punktus).

74 Sulaikymo priemonių, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 2008/115, Direktyvą 2013/33 ir Reglamentą Nr. 604/2013, paskirtis yra ne persekioti ar bausti už nusikalstamas veikas, o įgyvendinti šiais teisės aktais siekiamus tikslus atitinkamai trečiųjų šalių piliečių grąžinimo, jų tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo ir jų perdavimo srityse.

75 Atsižvelgiant į Chartijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į laisvę svarbą ir į tokio šios teisės suvaržymo sunkumą, nacionalinėms valdžios institucijoms, kurios turi kompetenciją sulaikyti trečiųjų šalių piliečius, nustatyti griežti reikalavimai (šiuo klausimu žr. 2022 m. birželio 30 d. Sprendimo *Valstybės sienos apsaugos tarnyba ir kt.*, C-72/22 PPU, EU:C:2022:505, 83 ir 86 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją). Taigi sulaikymas gali būti skirtas arba jo terminas pratęstas tik laikantis bendrųjų ir abstrakčių taisyklių, kuriomis nustatomos jo sąlygos ir tvarka (šiuo klausimu žr. 2022 m. kovo 10 d. Sprendimo *Landkreis Gifhorn*, C-519/20, EU:C:2022:178, 62 punktą).

76 Bendrosios ir abstrakčios taisyklės, kuriose kaip bendri Sąjungos standartai nustatytos sulaikymo sąlygos, įtvirtintos Direktyvos 2008/115 15 straipsnio 1 dalyje, 2 dalies antroje pastraipoje, 4, 5 ir 6 dalyse, Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 2 ir 3 dalyse, 9 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse ir Reglamento Nr. 604/2013 28 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse. Šios taisyklės neturi poveikio kitoms šių teisės aktų nuostatoms, kuriose patikslinamos sulaikymo sąlygos esant tam tikroms situacijoms, kurios nėra svarbios pagrindinėse bylose, kaip antai nepilnamečių sulaikymo sąlygos.

77 Šios Direktyvoje 2008/115, Direktyvoje 2013/33 ir Reglamente Nr. 604/2013 numatytos taisyklės ir jas įgyvendinančios nacionalinės teisės nuostatos yra iš Sąjungos teisės kylančios normos, kuriose nustatytos sulaikymo teisėtumo sąlygos, be kita ko, atsižvelgiant į Chartijos 6 straipsnį.

78 Konkrečiai kalbant, kaip nurodyta Direktyvos 2008/115 15 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje, Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 2 dalyje ir Reglamento Nr. 604/2013 28 straipsnio 2 dalyje, atitinkamas trečiosios šalies pilietis negali būti sulaikytas, jei galima veiksmingai taikyti švelnesnę prievartos priemonę.

79 Paaiškėjus, kad šio sprendimo 77 punkte nurodytos sulaikymo teisėtumo sąlygos nebuvo arba nebėra įvykdytos, atitinkamas asmuo turi būti nedelsiant paleistas į laisvę, kaip, beje, Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai nurodo Direktyvos 2008/115 15 straipsnio 2 dalies ketvirtoje pastraipoje ir 4 dalyje ir Direktyvos 2013/33 9 straipsnio 3 dalies antroje pastraipoje.

80 Taip yra, be kita ko, tuo atveju, kai konstatuojama, kad grąžinimo, tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo arba perdavimo procedūra, nelygu konkretus atvejis, nevykdoma taip rūpestingai, kaip reikalaujama.

81 Antra, kiek tai susiję su valstybės narės sulaikytų trečiųjų šalių piliečių teise į veiksmingą teisminę gynybą, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad pagal Chartijos 47 straipsnį valstybės narės turi užtikrinti iš Sąjungos teisinės sistemos kylančių individualių teisių veiksmingą teisminę gynybą (šiuo klausimu žr. 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 142 punktą).

82 Sulaikymo klausimais bendros Sąjungos teisės normos dėl teisminės gynybos įtvirtintos Direktyvos 2008/115 15 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir Direktyvos 2013/33 9 straipsnio 3 dalyje. Pastaroji nuostata, vadovaujantis Reglamento Nr. 604/2013 28 straipsnio 4 dalimi, taikoma ir vykstant šioje reglamento nuostatoje reglamentuojamoms perdavimo procedūroms.

83 Pagal šias nuostatas, kuriomis aptariamoje srityje įgyvendinama Chartijos 47 straipsnyje garantuojama teisė į veiksmingą teisminę gynybą (2020 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 289 punktas), valstybės narės tais atvejais, kai asmenį sulaikyti nurodo administracinės institucijos, turi numatyti, kad teismo iniciatyva arba prašytojo prašymu būtų „skubiai“ vykdoma teisminė sulaikymo teisėtumo kontrolė.

84 Kiek tai susiję su sulaikymo priemonės tolesniu taikymu, pažymėtina, kad pagal Direktyvos 2008/115 15 straipsnio 3 dalį ir Direktyvos 2013/33 9 straipsnio 5 dalį, kuri pagal Reglamento Nr. 604/2013 28 straipsnio 4 dalį taip pat taikoma vykdant šiame reglamente reglamentuojamas perdavimo procedūras, reikalaujama reguliariai peržiūrėti sulaikymą ar atlikti jo kontrolę. Pagal šias nuostatas tokia peržiūra ar kontrolė turi būti atliekama „pagrįstais laiko tarpais“ ir apimti klausimą, ar tebėra įvykdytos sulaikymo teisėtumo sąlygos. Jei sulaikymas

numatytas Direktyvoje 2013/33 arba Reglamente Nr. 604/2013, šią reguliarią kontrolę visais atvejais turi atlikti teisminė institucija, o pagal Direktyvą 2008/115 reikalaujama, kad, pratęsiant sulaikymo laikotarpį, tokia institucija atliktų peržiūrų kontrolę.

85 Kadangi Sąjungos teisės aktų leidėjas be išimčių reikalauja, kad sulaikymo teisėtumo sąlygų įvykdymo kontrolė būtų atliekama „pagrįstais laiko tarpais“, kompetentinga institucija turi atlikti tokią kontrolę savo iniciatyva, net jei suinteresuotasis asmuo to neprašo.

86 Kaip matyti iš visų šių nuostatų, Sąjungos teisės aktų leidėjas neapsiribojo bendrų materialinių normų nustatymu, bet įtvirtino ir bendras procesines normas, kuriomis siekiama užtikrinti, kad kiekvienoje valstybėje narėje egzistuotų sistema, leidžianti kompetentingai teisminei institucijai, tam tikrais atvejais atlikus nagrinėjimą savo iniciatyva, paleisti atitinkamą asmenį į laisvę, kai tik paaiškėja, kad jo sulaikymas yra neteisėtas arba nebėra teisėtas.

87 Tam, kad tokia apsaugos sistema veiksmingai užtikrintų griežtų sąlygų, kurias turi atitikti Direktyvoje 2008/115, Direktyvoje 2013/33 ar Reglamente Nr. 604/2013 numatytos sulaikymo priemonės teisėtumas, laikymąsi, kompetentinga teisminė institucija turi galėti priimti sprendimą dėl visų faktinių ir teisinių aplinkybių, kurios svarbios vertinant šį teisėtumą. Šiuo tikslu ji turi galėti atsižvelgti į pradinį sulaikymą skyrusios administracinės institucijos nurodytas faktines aplinkybes ir pateiktus įrodymus. Ji taip pat turi turėti galimybę atsižvelgti į atitinkamo asmens jai galbūt nurodytas faktines aplinkybes, pateiktus įrodymus ir pastabas. Be to, ji turi galėti išsiaiškinti bet kokią kitą jos sprendimui priimti svarbią aplinkybę, jei nuspręstų, kad tai būtina. Teisminės institucijos turimi kontrolės įgaliojimai jokiu atveju negali apsiriboti tik administracinės institucijos pateiktais duomenimis (šiuo klausimu žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Mahdi*, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 62 ir 64 punktus ir 2022 m. kovo 10 d. Sprendimo *Landkreis Gifhorn*, C-519/20, EU:C:2022:178, 65 punktą).

88 Kaip iš esmės pažymėjo generalinis advokatas išvados 95 punkte, atsižvelgiant į teisės į laisvę svarbą, į tai, kad asmenų sulaikymas dėl kitų priežasčių nei baudžiamasis persekiojimas ar baudimas už nusikalstamas veikas yra didelis šios laisvės suvaržymas, ir tai pabrėžiama Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatytose bendrose normose, į aukšto lygio teisminę gynybą, leidžiančią įvykdyti imperatyvų reikalavimą paleisti tokį asmenį į laisvę, kai sulaikymo teisėtumo sąlygos netenkinamos arba nebetenkinamos, reikalaujama, kad kompetentinga institucija atsižvelgtų į visas jai žinomas aplinkybes, ypač faktines, papildytas ar paaiškintas taikant procesines priemones, kurias ji mano esant būtina taikyti pagal nacionalinę teisę, ir remdamasi tomis aplinkybėmis prireikus nustatytų, kad nesilaikyta iš Sąjungos teisės kylančios teisėtumo sąlygos, nors atitinkamas asmuo ir nesirėmė šios sąlygos nesilaikymu. Ši pareiga neturi įtakos teisminės institucijos, turinčios savo iniciatyva remtis tokia teisėtumo sąlyga, pareigai paraginti bylos šalis išreikšti poziciją dėl šios sąlygos laikantis rungimosi principo.

89 Konkrečiai kalbant, negalima sutikti su tuo, kad tose valstybėse narėse, kuriose sprendimus sulaikyti priima administracinė institucija, teisminė kontrolė neapima teisminės institucijos atliekamo patikrinimo, remiantis šio sprendimo pirmesniame punkte nurodytomis aplinkybėmis, ar įvykdyta teisėtumo sąlyga, kurios pažeidimu atitinkamas asmuo nesirėmė, o tose valstybėse narėse, kuriose sprendimus sulaikyti turi priimti teisminė institucija, ši institucija turi atlikti tokį patikrinimą savo iniciatyva, remdamasi šiomis aplinkybėmis.

90 Šio sprendimo 88 punkte pateiktu išaiškinimu užtikrinama veiksminga pagrindinės teisės į laisvę teisminė gynyba visose valstybėse narėse, nepaisant to, ar jose numatyta sistema, pagal kurią sprendimą sulaikyti priima administracinė institucija ir atliekama teisminė kontrolė, ar sistema, pagal kurią šį sprendimą tiesiogiai priima teisminė institucija.

91 Šio išaiškinimo nepaneigia Teisingumo Teismo jurisprudencija, kuria remiasi *Raad van State* (Valstybės Taryba) ir pagal kurią, vadovaujantis principu, kad ginčo iniciatyva priklauso šalims, pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad nacionaliniai teismai savo iniciatyva nurodytų Sąjungos teisės nuostatų pažeidimu grindžiamus ieškinio pagrindus, jeigu šių pagrindų nagrinėjimas remiantis kitais faktais ir aplinkybėmis nei tie, kuriais minėtų nuostatų taikymu suinteresuota šalis grindė savo prašymą, įpareigotų peržengti šalių apibrėžtas ginčo ribas (šiuo klausimu žr., be kita ko, 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *van Schijndel ir van Veen*, C-430/93 ir C-431/93, EU:C:1995:441, 21 ir 22 punktus; 2007 m. birželio 7 d. Sprendimo *van der Weerd ir kt.*, C-222/05–C-225/05, EU:C:2007:318, 35 ir 36 punktus ir 2021 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, 145 punktą).

92 Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatyti griežti sulaikymo ir sulaikymo priemonės tolesnio taikymo reikalavimai lemia situaciją, kuri visais atžvilgiais nepanaši į administracinį ginčą, kai ginčo iniciatyva ir ribų apibrėžimas priklauso bylos šalims.

93 Taigi teisminių institucijų, atsakingų už sulaikymo priemonių teisėtumo kontrolę, pareiga savo iniciatyva, remiantis šio sprendimo 88 punkte nurodytomis aplinkybėmis, nagrinėti, ar laikytasi tokios priemonės teisėtumo sąlygos, kylančios iš Sąjungos teisės, taikoma neatsižvelgiant į šio sprendimo 91 punkte nurodytą jurisprudenciją ir į *Raad van State* (Valstybės Taryba) klausimą, pateiktą remiantis 2007 m. birželio 7 d. Sprendimu *van der Weerd ir kt.* (C-222/05–C-225/05, EU:C:2007:318, 29–31 punktai), t. y. ar taikytinos teisės nuostatos yra viešosios tvarkos taisyklės.

94 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į byloje C-704/20 pateiktą klausimą ir į pirmąjį klausimą byloje C-39/21 reikia atsakyti, kad Direktyvos 2008/115 15 straipsnio 2 ir 3 dalys, Direktyvos 2013/33 9 straipsnio 3 ir 5 dalys ir Reglamento Nr. 604/2013 28 straipsnio 4 dalis, siejamos su Chartijos 6 ir 47 straipsniais, turi būti aiškinamos taip: teisminės institucijos vykdoma kontrolė, ar laikomasi iš Sąjungos teisės kylančių trečiosios šalies piliečio sulaikymo teisėtumo sąlygų, reiškia, kad ši institucija turi savo iniciatyva, remdamasi jai žinomais bylos medžiagoje esančiais duomenimis, papildytais ar paaiškintais per joje vykstantį rungimosi principu grindžiamą procesą, prireikus nustatyti, kad nesilaikyta teisėtumo sąlygos, kuria nesirėmė atitinkamas asmuo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

95 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 15 straipsnio 2 ir 3 dalys, 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos

direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 9 straipsnio 3 ir 5 dalys ir 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, 28 straipsnio 4 dalis, siejamos su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 6 ir 47 straipsniais,

turi būti aiškinamos taip:

teisminės institucijos vykdoma kontrolė, ar laikomasi iš Sąjungos teisės kylančių trečiosios šalies piliečio sulaikymo teisėtumo sąlygų, reiškia, kad ši institucija turi savo iniciatyva, remdamasi jai žinomais bylos medžiagoje esančiais duomenimis, papildytais ar paaiškintais per joje vykstantį rungimosi principu grindžiamą procesą, prireikus nustatyti, kad nesilaikyta teisėtumo sąlygos, kuria nesirėmė atitinkamas asmuo.

Parašai.